

**Francisci De Fargna Civitatis Plebis Patrii Philosophiæ,
Sacræ Theologiæ, ac J. U. Doctoris ... Commentaria In
singulos Canones De Jurepatronatus**

Qui sparsim tam intrà, quàm extra corpus Juris Canonici vagantur ...

Fargna, Francesco de

Romæ, MDCCXVIII

Casus I. Argumentum. Patroni litigantes super pertinentia Jurispatronatus,
si recurrant ad Judicem Laicum, in quam pœnam incidant?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72203)

ipsam de persona non differas idonea ordinare; ita quòd illi ex hoc non debeat in posterum præjudicium generari, qui jus evicerit patronatus.

COMMENTARIUM

EX his Canonibus, quorum primus legitur in Decretalibus in ordine *il 12.*, Secundus in ordine *il 22.* Tertius verò in ordine *il 27.* sequentem deduco conclusionem.

SI CONTROVERSIA DE JUREPATRONATUS INTER PATRONOS, POSTQUAM VACAVERIT ECCLESIA, NON FUERIT INTRA TERMINUM JURIS DEFINITA, POTEST EPISCOPUS LIBERE ORDINARE ECCLESIAM DE PERSONA IDONEA, ITAUT HÆC DEBEAT PRÆSENTARI AB EO, QUI EVICERIT JUSPATRONATUS: Ita *Innocent. Abb. Anan. Butr. Barbof. Gonzal. hic Lambertin. de jurepat. lib. 2. par. 2. quest. 1. art. 9. Vivian. eodém tract. lib. 3. cap. 3. & lib. 5. cap. 2. num. 26. par. 2. Rot. decis. 148. num. 15. & seqq. par. 15. recen., & in Bononien. Parochialis 26. Januar. 1711. S. final. coram R.P.D. Caf-farello. Quam conclusionem deduxi etiam superius ex Canone III. in Commentario Conclus. III.*

Agnoscentes enim Alexander III. & Innocentius III. quàm sit perniciofa, & præjudicialis diuturna vacatio Beneficiorum, & Ecclesiarum, tum respectu cultus Divini, tum eorum bonorum, tum etiam fidelium sine Pastore remanentium, si sint Ecclesiæ Parochiales, optima ratione, & providentia concesserunt Episcopis in his Canonibus facultatem illas liberè providendi de idoneis Personis, & Rectoribus, si lites inter Patronos excitatæ super Jurepatronatus terminatæ non fuerint intrà quatuor menses, si de Patronatu Laicali, vel intrà sex menses, si de Ecclesiastico agatur; nè propter eorundem Patronorum jurgia, & contentiones similia præjudicia patiantur Ecclesiæ, & fideles. Qui verò postmodum evicerit Juspatronatus poterit præsentare Institutum ab Episcopo, ut acquirat quasi possessionem præsentandi, nè amplius in posterum molesteretur, juxta Doctores supra relatos; ut bene perpendit *Card. de Luca de Paroch. disc. 15. num. 7. Rota in Mediolanen. Beneficii 1. Aprilis 1707. S. Præcipuè coram R.P.D. Anfaldo, & in Pisana Prioratus 11. Aprilis 1712. S. Ast quoque coram eodem, & in Astoricen. Parochialis 8. Junii 1716. S. Concurrente coram R.P.D. Foscaro.*

Quoad hujusmodi Conclusionem examinantur sequentes Casus.

ARGUMENTUM

Patroni litigantes super pertinentia Jurispatronatus, si recurrant ad Judicem Laicum, in quam pœnam incidant?

SUMMARIUM.

- 1 Cognitio Causarum jurispatronatus an, & quando sit permissa Judici Laico? & n. 4.
- 2 Juspatronatus est spirituali annexum.
- 3 Patronus recurrens ad Judicem Laicum, pro definienda questione jurispatronatus animo impediendi jurisdictionem Ecclesiasticam in quam pœnam incidat? Vide ibi, & num. 12. & seqq.
- 5 Text. in cap. Significavit de testib. & attest. declaratur.
- 6 Papa potest delegare cognitionem Causæ jurispatronatus Laico.

- 7 Judex Delegatus, si in delegatione fuerit sibi commissum, ut constito de pertinentia jurispatronatus alterutrius partis ordinet Ecclesiam ad præsentationem illius an possit instituere præsentatum?
- 8 Laicus neque subsidiariè cognoscere potest Causam Jurispatronatus. Amplia, ut num. 10.
- 9 Textus in cap. Filiis 16. q. 7. quo sensu procedat?
- 11 Laicus ex eo quòd sit capax possidendi juspatronatus, inferri non potest, quòd sit capax etiam de illo cognoscendi.

CASUS I.

ORta controversia inter consanguineos Fundatoris Beneficii A. ex una parte, & ejus hæredes testamentarios ex altera, super pertinentia jurispatronatus, isti unanimi consensu appositè, & animo impe-

impediendi jurisdictionem Ecclesiasticam recursum habuerunt ad Governatorem Laicum propriae Civitatis; pro definienda hujusmodi lite, exquirendo illius iudicium. Quæritur ipsos in hoc casu inquam poenam incidisse.

1 In nullam incurrisse poenam respondendum videtur; Judici enim Laico cognitio causarum juspatronatus interdicta minimè videtur, immo permessa; vel immediatè, ut apparet ex *Textu in cap. Significavit de testib. & attest.* per extensum relat. inferius in *Can. XXVIII.* ubi Judici Sabinen. Laico commissa fuit cognitio super articulo; An Fundator ejusdem Ecclesie voluerit illam esse liberam, ut expressè tuetur *Solorzan. de jur. Indiar. lib. 3. cap. 3. num. 24. & seqq. tom. 2.* vel saltè subsidiariè, data nimirum negligentia Judicis Ecclesiastici, ut deducitur ex *Text. in cap. filii, vel nepotibus 16. q. 7.*, de quo *Par. I. Can. IV.* in illis verbis -- *Regis hæc auribus intimare non differant.* -- Maximè si lis esset super possessione juspatronatus, juris præsentandi, aut eligendi, juxta *Text. in cap. Significaverunt de judiciis,* ubi Judex Laicus judicavit super possessione juris eligendi Rectorem ibi -- *Significaverunt nobis olim Abbas, & Conventus S. Mariae de Florentia, quòd Florentina potestas pro eis contra Communitatem Castride Signa super possessione, vel quasi juris ibidem eligendi Rectorem [quod ad se pertinere dicebant] diffinitivam sententiam promulgavit; sed postmodum Abbatem, & Conventum præfatos ipsa potestas coegit, Communitati prædicta super proprietate, vel quasi memorati juris, in seculari iudicio respondere: Unde vobis injunximus, ut si ita esset cogeretis Communitatem eandem, electum ab eisdem Monachis in Rectorem admittere, audituri postea, qua partes super proprietate, vel quasi dicti juris ducerent, proponenda &c.*

2 Ratio est, quia juspatronatus non est merè, & essentialiter spirituale, sed spirituali annexum, juxta notata in *Can. III. Cas. I. num. 2.* unde sicuti Laicus, licèt non possit possidere jus merè spirituale, potest tamen possidere jus spirituali annexum, ita quamvis Judex laicus cognoscere non possit de causa merè spirituali, poterit tamen cognoscere de causa spiritualitati annexa.

3 Quibus tamen non obstantibus afferendum venit in hoc casu præfatos Patronos ob supradictum recursum incurrisse in poenam excommunicationis, privatos remansisse jure præsentandi pro ea vice, & omni jure, quòd habebant, vel habere possent in Causa, juxta *Text. in cap. noverint de sent. excom. & Bullam in Cæna Domini §. 16. Text. in cap. si diligenti de foro competen. Barbof. de offic. & potest. Episcopi par. 3. alleg. 79. num. 4. Rot. decis. 44. num. 35. coram Priolo, & decis. 372. num. 1. coram Cavaler. & decis. 122. n. 1. coram Celso, & in Comen. Parochialis super recursum ad Judicem Laicum. 23. Junii 1710. §. Is nostris cum seqq. coram R.P.D. Falconerio inferius impress.*

4 Hinc ea, quæ in contrarium afferebantur, absolute non subsistunt distinguendum est enim inter juspatronatus annexum universitati bonorum, & juspatronatus de per se sumptum; Judex Laicus potest quidem cognoscere de universitate bonorum, cui sit annexum juspatronatus, & ejus iudicium super universitate, valet etiam accessoriè respectu juspatronatus, dummodo, neque in libello, neque in sententia fiat mentio de illo juxta *Abb. in cap. quanto de judic. num. 9. ibique Bellemer. num. 2. prope finem ibi -- Et hoc intelligit cum directè de jurepatronatus quaritur; secus enim si questio esset de Civitate, vel Castro, qua juspatronatus habent: tunc enim licèt processus, sententia, & executio ad se juspatronatus in modum universitatis traheret, tamen nihilominus secularis Judex de tali questione cognosceret -- Non autem potest cognoscere super causa juspatronatus de per se sumpti, sed illius cognitio spectat privativè ad Judicem Ecclesiasticum, & Laicus non valet in illius cognitione se intromittere, non obstante consuetudine, & immemorabili in contrarium; ut habemus *Textum expressum in cap. quanto de judic. ibi -- Quanto divina gratia: & infra: Causa verò juspatronatus ita conjuncta est, & connexa spiritualibus causis, quòd non nisi Ecclesiastico iudicio valeat diffiniri --* ibique docent *Abb. num. 1. Anan. num. 1. & 2. Butr. num. 1. & seq. Bellemer. num. 1. & seqq. Alexand. de Nev. num. 1. Barbof. num. 1. Gonzal. nu. 1. Lambertin. de jurepat. lib. 2. par. 2. quest. 3. art. 7. nu. 4. Rolan. conf. 12. nu. 35.**

- nu. 35. lib. 2. Lotter. de re benef. lib. 2. q. 9.
 nu. 30. Scaccia de judic. lib. 1. cap. 11. n. 50.
 del Bene de immunit. & jurisdic. Eccles.
 cap. 10. dub. 16. num. 51. tom. 1. Carol. de
 Grass. de effect. Cleric. effect. 1. num. 398.
 Rot. dec. 8. n. 4. par. 4. rec.
- 5 Non obstat *Textus in citato cap. significavit*; quoniam ibi Judex Sabinensis etiam si admittatur, quod fuerit laicus (quod ex Textu non apparet, & à multis Doctoribus negatur) non processit in illius causæ cognitione jure proprio; sed jure Papæ delegantis, cum fuerit ipsi à Papa delegata hujusmodi cognitio, ad *Text. in cap. sanè il secondo de offic. deleg. Carol. de Grass. de effect. Cleric. effect. 1. num. 32. Gonzal. in cap. quanto de judic. num. 9. Lotter. de re benef. lib. 2. quest. 9. num. 38.*
- 6 Papa namque potest delegare cognitionem causæ jurispatronatus laico; ut docent *Lotter. ubi supra num. 39. & alii Doctores ibi relati*, ita tamen ut si in delegatione, commiserit laico; ut constito de pertinentia jurispatronatus alterutrius partis ad præsentationem illius ordinet Ecclesiam; ipse judex delegatus non proinde poterit instituere præsentatum; quia Papa per hujusmodi commissionem non præsumitur præjudicare voluisse habenti instituere, juxta notata superius *Can. IV. V. VI. VII. VIII. Caf. II. per tot. & declaratum fuit ab Alexandro III. in cap. super eo de offic. & potest. jud. deleg. ibi -- Super eo vero, quòd subungere voluisti si de præsentatione Presbyteri, inter aliquos questione suborta, causam contigerit delegari alicui sub hac forma, ut si constiterit jus, de quo agitur; ad partem alter veram pertinere, ad præsentationem ejusdem de persona idonea ordinet Ecclesiam appellatione remota; an liceat delegato judici, in scio Diocesano Episcopo, vel Archidiacono, vel Archipresbytero reclamante, præsentatum sibi Clericum in possessionem Ecclesie mittere, & an si Archipresbyter, vel Archidiaconus, vel Episcopus, ad quem institutio pertinet, appellaverit, eorum sit appellationibus deferendum. Hoc tuam volumus discretionem tenere, quòd licet questionem, qua de præsentatione vertitur, appellatione remota committamus alicui terminandam, non tamen est nostre intentionis, Diocesano Episcopo, Archidiacono, vel Archipresbytero, præjudicium generare, ideoque præsentandus est illi, qui*
- instituentus fuerit, & tenebit eorum appellatione, si videntes juri suo detrabi, duxerint appellandum &c. --*
- 8 Neque dici potest, quòd saltè m subsidiariè data nimirum negligentia Judicis Ecclesiastici, Laicus cognoscere possit de causa Jurispatronatus; quoniam facienda est distinctio inter Judicem incompetentem, & incapacem; Judex incompetens, ratione negligentiae alterius Judicis fit competens, sed incapax ratione negligentiae non potest fieri capax, ut optimè distinguit *Gonzal. in cap. Qualiter num. 4. de Judic.* Unde cum Laicus respectu causarum spiritualium, vel spirituali annexarum sit incapax, data negligentia Judicis Ecclesiastici, de illis cognoscere non valet. *Marth. de jurisdic. par. 4. cas. 456.*
- 9 Nec obstat verba *Textus in Can. Filius* superius allata, quia ibi non dicitur, quòd ea omnia intimentur auribus Regis, ut de causa cognoscat, sed ut exequatur, quòd à Judice Ecclesiastico, vel à Sacris Canonibus definitum fuit, juxta *Gonzal. ubi supra.*
- 10 Et hoc procedit, siue lis sit super petitorio, siue super possessorio, juxta *Bellemmer. in d. cap. Quanto de Judic. num. 2. §. Ex quo ibi -- Ex quo infero siue super petitorio, & possessorio, siue super petitorio solo, siue super possessorio solo de jure patronatus agatur, causa talis dicitur conjuncta, seu connexa causis spiritualibus, & ideo per Judicem saecularem definiri non valet -- Covarruv. practic. quest. cap. 35. num. 1. §. Verum si.* Nullatenus adversante *Textu in d. cap. Significaverunt*, quia ibi non agitur de dignitate Ecclesiastica, sed de dignitate, & officio saeculari.
- 11 Ratio verò ex adverso perpenfa non officit; Ex eo enim, quòd Laicus sit capax possidendi Juspatronatus, inferri non potest, quòd etiam sit capax de illo cognoscendi, quia Laicus est capax illud possidendi ex gratia, & tollerantia Ecclesie, juxta *Canonem III.*, quæ gratia exorbitans extendi non debet maximè in præjudicium Ecclesie. *Abb. in d. cap. Quanto de Judic. num. 8. Butr. num. 3. & seqq. Bellamer. num. 3. Rocch. de Curt. de jure patron. verb. jus num. 4.*

R. P. D. FALCONERIO.

Comen. Parochialis super recurſu
ad Judicem Laicum.

Luna 23. Junii 1710.

Juxta factum expoſitum in altera deciſio-
ne hodie coram Me edita, Benediſtus à
Porta, unà ſimul cum undecim homini-
bus, ſibi adhærentibus conſtituerunt ſpe-
cialem Procuratorem, ad effectum habendi
recurſum ad Prætoſem Laicum Domi-
ni Helvetici pro annullanda, tam Ele-
ctione in perſonam Caròli Capreræ facta,
quàm ſententia ſuper illius inſtitutione
ab Ordinario probata, quibus de facto
per ſuam ſententiam revocatis, idem
Prætor ad aliam ex integro electionem
deveniri mandavit, comminando inſuper
quampures pœnas contra Electores,
qui pro illis evitandis, fuerunt coacti
ſe componere, & infra terminum unius
diei ſolvere ſcut. 100. ultra expenſas.
Propoſito propterea dubio -- *An conſtet
de recurſu Benediſti, & Adhærentium ad
Judicem Laicum, ad effectum denegandi
audientiam, & declarandi incurſum pœna-
rum. Affirmati vè in omnibus DD. respon-
derunt.*

Siquidem in hujusmodi Cauſis Sac-
noſtrum Auditorium cum diſtinctione
ſemper proceſſit, aut enim recurſus ad
Judicem Laicum opponitur, ad effectum
denegandi audientiam recurrentibus, &
in iſto caſu non requiruntur exactæ pro-
bationes, ob difficultatem habendi au-
thentica documenta ab eiſdem Tribuna-
libus Laicis, in quibus fuit habitus re-
curſus, ſed leviores ſufficiunt, immo ſo-
la præſumptiva, ſive veriſimilis probatio;
Aut verò objicitur, non tam ad dene-
gandam audientiam, quàm ad decla-
randos recurrentes incurſos in excom-
municationem contentam in Bulla Cœnæ
Domini, atque in alias pœnas à Sac. Ca-
nonibus comminatas, & tunc requirun-
tur plenæ, & perfectæ probationes, ut
caſum à caſu diſtinguendo, firmavit *Rot.
coram Buratt. deciſ. 446. num. 5., & ſeqq.,
& dec. 536. n. 4., & ſeqq. coram Cavaler.
dec. 529. per. tot.*

In noſtris verò circumſtantiis non ſo-
lum conſtat de dicto recurſu ex ſpeciali
mandato procuræ in perſonam Jo: Ba-

ptiſtæ Ceppi, ad effectum comparendi
in Curia Laicali Mandriſſi, & obtinendi
revocationem electionis Capreræ, ſed
etiam de effectu ex eodem recurſu ſequi-
to, nempe de revocatione dictæ electio-
nis, cum præcepto, nè Vocales quid-
quam aliud gerere auderent, abſque con-
ſenſu, & interventu pluralitatis homi-
num, & Vocalium Terræ Vacalli, & cum
omnibus aliis ſupra expreſſis; Comper-
to idcirco per legitimas, & ſpecificas
probationes de recurſu habito ad Judi-
cem Laicum, atque de impedimento præ-
ſtito executioni electionis, & inſtitutio-
nis Capreræ, per media adeò indirecta;
Recurrentes non ſolum ſunt incurſi in

¹² pœnam excommunicationis contentæ in
Bulla Cœnæ Domini §. 16. ſed etiam in
Sac. Canonibus *in cap. noverit 49., & in
cap. gravem 53. de ſent. excommun., &
pluries firmavit Sac. Rota, nempe coram
Caval. deciſ. 372. num. 1., & 529. eodem
num. 1. coram Celſo deciſ. 122. num. 1., &
in recent. deciſ. 8. num. 1. part. 4., &
alibi.*

Inſuper non ſunt audiendi, ſed repel-
lendi à limine Judici, juxta *Text. in
cap. exceptionem, alique DD. de except.,*

¹³ & *Clementina unica eod. tit. Card. de Luc.
de Judic. diſc. 19. nu. 7. Rot. coram Buratt.
deciſ. 537. num. 4., & coram Celſo dicta
deciſ. 122. num. 2., cum ibi relatis.*

¹⁴ Remanent pariter privati omni jure,
quod habebant, ſive habere poſſent in
cauſa, ad *Text. in cap. ſi diligenti de foro
competen., ibi -- Cauſam perdant, & à
communione habeantur extranei, ibique
Panormit. num. 17., & ſeqq., Graſſ. de
effect. Cleric. effect. 1. num. 413., & ſeqq.,*
& in terminis Patroni, quod per recur-
ſum ad Judicem Laicum, privatus rema-
neat jure eligendi *Rot. cor. Priolo dec. 44.
num. 35.*

Denique tenentur reſicere hominibus,
qui Capreram elegerunt omnes, & ſin-
gulas expenſas in Curia Laicali factas, ac
¹⁵ eis reſtituere ſcut. 100. ſoluta per viam
compensationis, ad effectum evitandi
multam corporalem, cum in his mate-
riis procedatur ad inſtar attentatorum
ad condemnationem omnium expenſa-
rum tam judicialium, quàm extrajudicia-
lium, necnon ad damna, & intereſſe paſ-
ſa, juxta *Text. expreſſ. in cap. quoniam*
§. Si

§. Si quis verò de Immunit. Eccles. in 6., & firmavit Rot. in decis. 744. num. 12. par. 4. tom. 3. recent., & coram Cerr. decis. 353. num. 1., & per tot., & coram Celso dicta. dec. 122. n. 5., & cor. Dunoz. jun. dec. 580. nu. 3. 4. & 7.

Non obstat recursus ad Judicem Laicum, & culpam Benedicti, aliorumque suorum Adhærentium, nequaquam obesse posse aliis hominibus nunc comparantibus.

Quia quidquid sit quoad alias poenas; quo verò ad audientiam denegandam, tunc culpa aliorum eis præjudicium non inferret; quando venirent principaliter, & independenter ab illorum commissione, ut dixit Rot. coram Celso in dicta decis. 122. num. 9. Secus verò quando utuntur eadem commissione, & veniunt adhærendo excommunicatis, Butr. in cap. illa quotidiana num. 16. de elect., & in terminis attentatorum, Lancellot. de attent. par. 2. cap. 12. ampliat. 12. num. 1., & seqq. Quinimo habito recurso ad Judicem Laicum speciali nomine illorum, qui Procuratorem ad hunc effectum constituerunt, & generali nomine aliorum, ut ibi -- *Oltre altri Vocali, che hanno il jus d'eligere* -- Eo ipso, quòd ultra expressos in d. mandato procuræ alii comparent, declarare videntur, eos esse illos in genere nominatos, ideoque contra eos sufficit præsumptio generalis contra omnes interesse habentes, ad effectum repellendi à limine Judicii, & denegandi audientiam, Card. de Luc. de judic. disc. 19. nu. 13. Ad den. ad Buratt. dec. 416. num. 8. Ad den. ad Gregor. decis. 96. num. 7. Rot. cor. Bich. decis. 656. n. 13.

Et ita utraque &c.

ARGUMENTUM.

Mota lite à Patrono contra Regulares super pertinentia Jurispatronatus Cappellæ existentis in eorum Ecclesia, an illorum Conservator cognoscere possit hujusmodi Causam, sive potius cognitio spectet ad Ordinarium?

SUMMARIUM.

- 1 Regulares eligere debent in Conservatorem Personam existentem intrâ Diocesim, aliâ electio est nulla.
- Pars II.

2 Referuntur Doctores agentes de qualitatibus Conservatoris.

3 Conservatores, attentâ dispositione juris communis, Sac. Concilii Tridentini, & mente Sac. Congregationis Concilii, cognoscere solum possunt de manifestis injuriis, & violentiis, & non de causis judiciali indagine requirentibus, & n. 4. & 5. Secus si adsit speciale privilegium, & num. 14.

6 Constitutio Gregorii XV. la. 9. non revocatur, sed confirmat dispositionem juris communis.

7 Constitutio non censetur juri communi derogare, sed ab illo passivam interpretationem recipere.

8 Verbum -- in Causis -- in Constitutione Gregoriana appositum, intelligitur pro Causis manifesta injuria. Amplia ut num. 9.

10 Cognitio Causæ super pertinentia jurispatronatus respectu Cappellæ existentis in Ecclesia Regularium spectat ad horum Conservatorem, quando hic vigore specialis privilegii habet cognoscere non solum de manifestis injuriis, & violentiis, sed etiam de Causis Civilibus.

11 Ex eo, quod quis sit Patronus Cappellaniæ erectæ in Cappella, non proinde sequitur, quòd sit etiam Patronus ejusdem Cappellæ.

12 Specialia privilegia Conservatorum Regularium non sunt abrogata nec per Concilium Tridentinum, nec per Constitutionem Gregorianam, & num. 13.

13 Conservatores jurisdictionem habent in iis tantum Causis, ubi Regulares non Actores, sed Rei existunt.

15 Conservator præter Notarium non potest assumere proprios Ministros, sed debet uti Officialibus Curie Episcopalis.

CASUS II.

Non contentus quidam Patronus Jurispatronatus Cappellaniæ à suis Antecessoribus fundatæ in Cappella erecta intrâ Ecclesiam Regularium, prætereuntes coepit Juspatronatus etiam respectu ejusdem Cappellæ; Judicium proinde intenter super hujusmodi pertinentia Jurispatronatus coram Ordinario; E contra Regulares existentes in possessione libertatis præfatæ Cappellæ convolarunt ad eorum Conservatorem, qui vigore amplif-